

RESPONDEO

Nieuwsbrief voor de bijeenkomst van 9 mei 2026

Voor u ligt de nieuwsbrief ter voorbereiding voor de bijeenkomst van 9 mei, de bijeenkomst van Respondeo.

Deze nieuwsbrief biedt het nodige leeswerk. Maar deze keer is het wel leeswerk met een gebruiksaanwijzing.

Wij vonden het al discussiërend niet genoeg om alleen stil te staan bij de huidige wereld van machtsblokken. Juist als je de vraag stelt hoe daar ook mee om te gaan, ook vanuit christelijk perspectief (zoals de uitnodiging stelt) heb je behoefte aan... Perspectief. We proberen daarom de huidige geschiedenis in perspectief te plaatsen. Het gaat dan om het perspectief van 3 millennia die Rosenstock-Huessy steeds onderscheidt, het tijdperk van de kerk, het tijdperk van de nationale staten, en de tijd van stammen en machtsblokken.

Let even bij het lezen op de opmerkingen in de inhoudsopgave, vooral de punten 3 en 4 natuurlijk.

Inhoudsopgave

Nieuwsbrief voor de bijeenkomst van 9 mei 2026	1
1. Uitnodiging Botsende machtsblokken, stammen en... Teams?	2
Dit is de uitnodiging die u reeds ontvangen hebt.	
2. De agenda 9 mei	2
Het betreft een artikel uit de vorige periode van Trump, naar aanleiding van zijn toenmalige plannen om Groenland te kopen. Dit artikel focust vooral op de Amerikaanse geschiedenis die uitloopt op de vorming van het huidige Amerikaanse machtsblok. We willen er op de bijeenkomst slechts kort bij stilstaan omdat juist de universele geschiedenis van de Rosenstock-Huessy meer perspectief biedt.	
3. Het tijdperk na de nationale staten: Rijk en Stam – Otto Kroesen	3
4. Universele geschiedenis 1954.....	6
Jürgen Müller heeft een selectie gemaakt uit de lessen 23 en 24 van de Universele Geschiedenis uit 1954, de lessenserie die Rosenstock-Huessy toen voor zijn studenten in Dartmouth gehouden heeft. Wie het overzicht daarin kwijtraakt kan de tabel aan het einde raadplegen. Daarbij moet opgemerkt worden dat we over die tabel als bestuur onderling ook nog de nodige discussie hadden. Misschien helpt dat toch.	
5. Op de website van Respondeo te vinden – Otto Kroesen	17
6. Jaarverslag bestuur Respondeo over het jaar 2025 – 2026 – Jan Kroesen.....	19
7. Financieel verslag.....	22

RESPONDEO

1. Uitnodiging Botsende machtsblokken, stammen en... Teams?

De vereniging Respondeo nodigt je van harte uit voor een bijeenkomst op **9 mei 2026** de Ichthuskerk, Holterweg 106, 7429 AH Colmschate-Schalkhaar.

Thema:

Botsende machtsblokken, stammen en... teams?

Wat gebeurt er in ons “tijdsgewricht”? Wij leven in een overgangssituatie. Maar overgang waarheen? Is de tijd van de liberale rechtsstaat voorbij?

In *Universal History*, de lessenserie uit 1954, bereidt Rosenstock-Huessy zijn studenten voor op de toekomst van Amerika. Ooit gingen christelijke gemeenten omwille van de vrijheid naar dit grenzeloze continent; later werden vrijhandel en open zeeën zoals van het oude Griekenland het model voor de Amerikaanse federale staat. Sinds WOII neemt het gevoel van onkwetsbaarheid steeds meer af. De communistenjacht van McCarthy markeert de eerste schokgolf van de nieuwe situatie. Onder Trump is die nieuwe situatie overduidelijk. De wereld is klein geworden. Ze lijkt gevangen in een ijzeren kooi van machtsblokken.

Wat is ons antwoord daarop? Rosenstock-Huessy doet tegenover het imperialisme van machtsblokken en tegenover het neotribalisme van identiteitsleveranciers een beroep op kleine groepen die dynamisch en “planetarisch” leven in het kruis der werkelijkheid.

Wij lezen uit *Universal History 1954* tekstfragmenten uit de lessen 22-24. Een nieuwsbrief met die tekstfragmenten en met stukken voor de ledenvergadering wordt in de loop van maart toegestuurd. De lessenserie is ook te downloaden van <https://www.erhfund.org/>. De link naar Eckarts versie van *Universal History 1954*:

https://www.eckartwilkins.org/assets/downloads/wilkins_erh_Universal_History_1954.pdf

2. De agenda 9 mei

10.30 Ontvangst en koffie

11.00 Opening, lezen over de vier fasen van Amerika en de tijd van machtsblokken – Otto Kroesen

12.15 Lunch

13:15 Lezen: hoe hechte teams in het kruis der werkelijkheid hun rol krijgen – Jürgen Müller

14:30 Ledenvergadering

1. Opening
2. Jaarverslag (2026)
3. Financieel jaarverslag
4. Vooruitblik naar de najaarsvergadering
5. Rondvraag
6. Sluiting

15.30 Koffie en thee en vertrek

De Ichthuskerk is met bus bereikbaar vanuit Deventer, maar een van de bestuursleden kan je ook altijd even bij het station in Deventer ophalen, als je contact opneemt.

Graag vooraf opgeven in verband met de lunch bij *Secretariaat Respondeo*, Otto Kroesen, Leeuweriklaan 3, 2623 RB, Delft, tel. 0653796968. Kosten voor deelname zijn € 15.

E-mail: ottokroesen@gmail.com

R E S P O N D E O

3. Het tijdperk na de nationale staten: Rijk en Stam – Otto Kroesen

Recent was in het nieuws dat Trump Groenland wel graag wil kopen van Denemarken. Kopen... Dat is het waarschijnlijk niet laatste uitvloeisel van zijn 'Amerika first' politiek. Het lijkt lachwekkend, maar wie naar de machtsblokken overal op de wereld kijkt, ziet een soort wedloop om aan voedsel en grondstoffen te komen en imperia om te bouwen om de mensenmassa's binnen hun eigen grenzen tevreden te kunnen houden. Hierbij doe ik een poging daarop enig licht te werpen vanuit de visie op de heilsgeschiedenis van Rosenstock-Huessy.

Empire Building

Bij imperialisme denken we aan de wil om te overheersen. Het is een scheldwoord geworden. Maar Rosenstock-Huessy meent dat we beter kunnen denken aan een ander verschijnsel, namelijk *Empire Building*. Oftewel een Rijkscultuur opbouwen zoals ook in het Egypte van de farao's geschiedde evenals in andere Rijken: de Assyriërs, de Babyloniërs, de Perzen, China, Rome. De beide wereldoorlogen en de Russische revolutie markeren in de 20^e eeuw de overgang van nationale staten naar machtsblokken. Het zijn megamachines vergelijkbaar met de genoemde oude rijken. Kenmerk van die Rijken is het afbakenen van het gebied en het onderwerpen van concurrerende formaties aan de behoefte om de eigen bevolking te voeden en tevreden te houden. Imperialistisch dus, maar voorop stond altijd de interne rust en vrede. En die was afhankelijk van de broodvraag.

Nu herleven dit soort Rijksculturen in het Amerika van Trump, maar niet alleen daar. De prioriteiten van het huidige China, Rusland, Brazilië, of de Europese Unie zijn niet heel verschillend. Het gaat om een wereldwijde ontwikkeling. Opvallend is het wel dat de 20^e eeuw juist een einde heeft gemaakt aan alle keizerrijken die er nog waren: van Ethiopië tot Japan, van Duitsland tot China. En keert dat nu weer terug?

Opstanding en heil

Het moet terugkeren! Dat is een historische en theologische wetmatigheid. Zo werkt heilsgeschiedenis. Om een gedurfde stap de toekomst in te zetten kunnen we niet anders dan inspiratie putten uit eerdere gebeurtenissen. Maar het moet terugkeren in een nieuwe vorm, in een nieuw kader. De opstanding betreft niet alleen het einde van de geschiedenis. Het zaad sterft in de akker en sticht zo nieuw leven. Bijvoorbeeld: Christus staat op in de kerk. De psalmen van het oude Israël komen tot nieuw leven in de kloosters. De Griekse filosofie staat op in de verlichting. Zoals Genesis in het Hebreeuws Toledoth heet, geboorten, zo is de geschiedenis vol wedergeboorten. Telkens zetten wij een stap vooruit door ons te beroepen op oude tijden die (moeten) herleven, omdat ze richting wijzen, maar altijd in een nieuwe vertaling en toepassing.

Amerika heeft in zijn stichtingsfase de eerste christelijke gemeenten willen doen herleven. Maar dat ging meteen al gepaard met een beroep op het oude Israël, later ook op Griekenland en in die teruggaande beweging is nu Egypte aan de beurt. De presidenten van Amerika van voor de Eerste Wereldoorlog zouden zich nooit bekommerd hebben om de broodvraag en om de economie. Daar ging de politiek niet over. Nu wel.

RESPONDEO

Vier stappen Amerikaanse geschiedenis

De geschiedenis van Amerika begint met de puriteinse gemeenten die zich juist willen onttrekken aan het Europese imperialisme. Zij wilden een zuiver leven leiden als christelijke gemeenten die alles met elkaar delen. Dat is een terugkeer van de kerk van de eerste eeuw na Christus. Maar voor deze gemeenten was ook het volk Israël het ideaal: een leven van gerechtigheid als volk dat geen overheid boven zich (nodig) heeft, maar waarin God de leiding heeft, de God van het verbond met het volk dat hem volgt. Dat ideaal is Amerika blijven begeleiden tot aan de burgeroorlog in de 19^e eeuw. Daarna, maar ook al daarnaast was er een ander ideaal, waarvan de architectuur van het Capitool en zoveel andere regeringsgebouwen getuigt: de Griekse democratie te doen herleven. De Amerikanen voerden handel over heel de wereld, maar net als bij de Grieken hield de politiek zich daarvan afzijdig. De politici van de Griekse stadstaten gingen over oorlog en vrede en over de rechten van slaven en lijfeigenen, maar niet over de broodvraag.

In deze geschiedenis heeft Amerika vooruit geleefd de toekomst in door tegelijkertijd de blik te richten op een steeds dieper verleden als inspiratiebron. Europa heeft iets soortgelijks gedaan. Drie fasen hebben we al genoemd: de christelijke gemeente, het oudtestamentische volk, de Griekse democratie. In Europa worden die drie fasen respectievelijk vertolkt door de lutherse reformatie, de Engelse parlamentsrevolutie en de Franse revolutie. Wie nog verder terug gaat komt uit bij de tijd van de Rijken en Stammen. In een rijkscultuur staat het voeden van de massa's centraal. In een stamcultuur staat de beleving van de eigen identiteit centraal. Wij maken een terugkeer mee van die beide grootheden. Rosenstock-Huussy zag in de Russische Revolutie en het nationaalsocialisme van zijn tijd de eerste pogingen daartoe. Maar de verworvenheden van Stam en Rijk blijven ons bezighouden zolang wij niet kunnen zonder gemechaniseerde productie en zonder groepsidentiteit.

Heil: helen wat in vroeger tijden onvervuld bleef

Maar opstanding is niet hetzelfde als reïncarnatie. Wat terugkeert is niet een kopie. Dat moet juist vermeden worden. Eigenlijk is de wereldeconomie al één geworden. Het ideaal dat het Egyptische rijk oorspronkelijk dacht te kunnen realiseren was precies dat: de hele wereld omvatten en in een gebied te verenigen. Zij konden ook niet weten hoe groot de wereld was en een 1500 km lange Nijl was al heel wat. En om niet aan uitbuiting en onderdrukking te doen moeten de huidige wereldleiders (geen godenzonen zoals nog de Chinese en Japanse keizers in de 20^e eeuw!) hun imperia beschouwen als deel van die nu wereldomvattende eenheid. Hun rijk is daarin slechts een deel. De wereld is een geworden, althans economisch, maar zonder dat een enkele politieke macht zich daarvan het middelpunt kan maken. Dat gaat niet meer. Ook Trump kan zijn ultieme troefkaart, de bom, niet gooien en hij weet dat. De anderen ook.

Wereldleiders die zichzelf toch het middelpunt willen maken komen in de verleiding de eigen identiteit te vereeuwigen, zogezegd de eigen stam te cultiveren. Stammen hebben altijd vijandbeelden gecultiveerd. En omdat het inmiddels onmogelijk is dat er nog stammen buiten de muren van het rijk leven (dat was steeds het geval bij de Romeinen en bij China) richten verschillende groepen in de ene wereldomvattende samenleving zich tegen elkaar. Terrorisme heet dat. Of iets onschuldiger discriminatie en nationalisme. Is het mogelijk de saamhorigheid van de stam te laten herleven zonder vijandbeelden?

RESPONDEO

Het christelijke tijdperk

De christelijke gemeente heeft instaan-voor-elkaar (plaatsbekleding) in plaats van eigen identiteit gesteld en stamhoofden en godenzonen afgeschaft door de gekruisigde Christus in het centrum te zetten, die voor-de-ander leefde/stierf. Dat was volkomen nieuw. Door te sterven voor de ander werd een deur geopend naar onderlinge zorg en samenwerking tussen volken en stammen en rijken door gewone mensen. De Europese samenleving is daardoor gevormd: vrijwillige samenwerking – ondanks alle vormen van machtsmisbruik die ook Europa wel gekend heeft. Vanuit dit instaan-voor-elkaar heeft het herleven van al die andere fasen ook zijn zin. Ze moeten herleven, maar gedecentreerd om zo te zeggen, van hun oude centrum beroofd. Ze hebben hun centrum niet meer in zichzelf. Het Rijk is wereldomvattend geworden, maar kan en mag niet meer bestuurd worden vanuit een centrum. Stammen, dat wil zeggen in zich gesloten groepen van grote saamhorigheid – ook die moeten terugkeren, want wij kunnen niet zonder hun saamhorigheid. Maar ook zij moeten geheeld worden. Het rijk in de oudheid was onderdrukkend. De stam in de oudheid was exclusief gericht op de eigen groep. Zoals het Rijk niet alle ruimte mag innemen, zo mag de Stam niet meer eeuwig bestaan. Hechte wij-groepen kunnen zich alleen maar een tijdelijk bestaan veroorloven. Hun groepsidentiteit moet zich tijdig openen.

Ze moeten zich openen, want anders wordt de plaatsbekleding van de een voor-de-ander ongedaan gemaakt. Dan zou de deur naar de A/ander die door Christus geopend is weer gesloten worden. Dan leven we wereldwijd opnieuw in gesloten compartimenten. Dat zou het einde betekenen van het christelijke tijdperk.

De opstanding van Christus en de wederopstanding van oude samenlevingsvormen

Maar juist het christelijke tijdperk heeft zoveel deuren tussen mensen onderling geopend dat een terugkeer naar het voor-christelijke tijdperk van gesloten compartimenten niet meer mogelijk is. De techniek, vrucht van het christelijk tijdperk en zonder samenwerking ondenkbaar, maakt dat wij in een wereldwijde ruimte leven, als burens van elkaar. Zouden we erin slagen terug te gaan naar voorchristelijke tijden, dan zou het geweld dat wij elkaar aandoen vele malen groter zijn dan het destijds ooit was. Het einde van het christelijke tijdperk kan daarom alleen maar de vorm aannemen van wederzijdse vernietiging. Dus, we moeten wel verder. Of we willen of niet. We kunnen niet terug achter de plaatsbekleding. De plaatsbekleding is de kern van het bestaan, instaan voor-de-ander. De grote vraag voor onze tijd is: hoe gaan de wederopstanding van het Rijk en de wederopstanding van de Stam eruitzien onder de aantrekkingskracht van dat gegeven Joh. 12:32?

RESPONDEO

4. Universele geschiedenis 1954

DRIENTWINTIGSTE LEZING: HET EERSTE EN HET TWEDE MILLENNIUM

EERSTE DEEL: DE KERK NA CHRISTUS

HOOFDSTUK ÉÉN: WAT IS BELANGRIJK IN HET CHRISTENDOM (...)

III

1 Als we nu kijken naar de gebeurtenissen van de afgelopen 1954 jaar, dan is het duidelijk, heren, dat we tussen twee dingen in staan, en dat we achter en voor iets staan. Anders hebben we geen geschiedenis. Ik vind het een blijk van koppigheid als de historicus weigert te zeggen welke toekomst hij verwacht.

2 En dat is ook mijn bezwaar tegen het moderne geschiedenisonderwijs. Deze mensen hebben geen gemeenschappelijke toekomst - zij die u geschiedenis onderwijzen - en daarom kunnen ze het niet eens worden over het verleden. Hoe zouden ze dat ook kunnen?

Als jij en ik dezelfde toekomst hebben, als je je verlooft met een meisje, kun je terugkijken op jullie verschillende familiegeschiedenissen, die betekenisvol worden omdat die twee lijnen uiteindelijk voorbestemd waren om elkaar te ontmoeten. Dat is de betekenis van de prehistorie van jullie twee families. Op een gegeven moment ontmoetten ze elkaar, tegen alle verwachtingen in. Niemand wist dat, en dat maakt het zo leuk om te trouwen, omdat je achteraf de hele geschiedenis van deze twee families herschrijft.

Kijk dus niet heel verwonderd, meneer! Elke generatie heeft een nieuwe geschiedenis, omdat het ook een andere toekomst heeft.

3 Dus heren, van het jaar 4 v.Chr. tot het jaar 70 n.Chr. wordt de nieuwe basis gelegd voor een groep mannen, de apostelen en hun Heer, die onverschillig staan tegenover wie nieuw is en wie oud. Het kenmerk van de kerk is dat ze eeuwig is.

Zij kan alleen eeuwig zijn als de beleving van morgen niet hetzelfde is als die van vroeger en vice versa. Beter dan de oudheid

4 In het christendom, heren, is niets beter omdat het oud is, en niets beter omdat het nieuw is. Het wordt het 'goede nieuws' genoemd. Het goede nieuws is dat nieuws, dat eeuwig zo is voor oude en jonge mensen.

Het is misschien gevaarlijk om het zelfs 'het goede nieuws' te noemen. In het woord 'evangelie' komt, zoals u weet, het woord 'nieuws' niet voor. In het Grieks betekent het 'de goede boodschap'. En ik denk dat de invloed van de Amerikaanse manier van denken in dit 'goede nieuws' typerend is voor het complete misverstaan van het christendom in dit land. Wanneer het door seculiere geesten wordt onderwezen, denken ze echt dat het nieuws betekent.

Maar het goede nieuws bestaat uit de overwinning op het nieuws en de overwinning op de traditie. Want de christen neemt zijn zetel in op het kruispunt en kan vrij kiezen uit een van die vier wegen

R E S P O N D E O

van de Grieken, de Joden, de cyclisch levenden en de degenen die drijven op het vlot van de tijd, de traditionele mensen. (...)

HOOFDSTUK TWEE: 999 EN 1945 (...)

II

1. Het is dus zo, dat, als je terugkijkt, je voorouders zich op een bepaald moment hebben bekeerd. Ze kwamen samen tot deze gemeenschappelijke taak vanuit hun eigen manier van leven,

of ze nu Angelsaksen waren,
of Joden,
of ze nu uit het Romeinse Rijk kwamen - beschaafde Grieken,
of dat ze rode Indianen waren,
of negers waren,
waar je ook vandaan komt,
wat je ras of afkomst ook is,

op een bepaald moment in de levenslijn van je achtergrond vond er een bekering plaats, er was een keerpunt waarop deze dames en heren zeiden dat hun weg hen op een dwaalspoor had gebracht en dat ze moesten stoppen en zich moesten aansluiten bij de steeds voortgaande inspanningen van alle mensen vanaf de eerste tot de laatste dag. (...)

HOOFDSTUK VIER: DE GROOTSTE VERLEIDING (...)

II

1 Het tweede punt, heren, is de interne broederschap van de gelovigen. Er moet communie/gemeenschap tussen hen zijn. Zonder de mensen die het lichaam van Christus vertegenwoordigen, is er geen christendom.

Dat wil zeggen, binnen de mensen die naar de kerk gaan, is er iets gevormd dat buiten niet bestaat, de communie/gemeenschap. (...)

III

1 De uiterlijke vorm van de Kerk, heren, die moet bestaan, is dat de Kerk niet slechts toebehoort aan de tijd waarin zij toevallig is gevormd. Dat wil zeggen dat de Kerk altijd een zekere verzaking van een deel van de wereld nodig heeft, of de methodisten nu niet roken en dansen, of de katholieke priesters nu niet trouwen - in een of andere vorm moet ik naar u kunnen wijzen en zeggen: "Hij valt niet samen met deze tijd. Hij laat ergens zien dat hij uit zijn tijd wil treden, dat hij hier in zijn tijd staat." (...)

IV

1 Het vierde punt, heren, is dat je geen kerk kunt hebben zonder de naam van de stichter. (...)

R E S P O N D E O

TWEEDE DEEL: HET TWEEDE MILLENNIUM

HOOFDSTUK ÉÉN: DE TIENDE (...)

II

1 Dus heren, we hebben vier punten voor de eerste duizend jaar van de kerk. Waar je de christelijke kerk vindt, moeten er aanwezig zijn:

De nagedachtenis van de stichter; in zijn naam moet worden gepredikt.

De communie/gemeenschap van gelovigen om door alle tijden heen één lichaam te vormen. Ouderen en jongeren moeten er in verenigd zijn: de doden en de levenden, en toekomstige generaties. Als u niet zo'n dienst hebt, heren, waarin de stichter, de heiligen, uw ouders, grootouders en kleinkinderen door u verenigd zijn in één tijdslichaam, dan hebt u geen kerk. Dan hebt u een club. Dan hebt u unitarisme. Dan hebt u lezingen. (...)

HOOFDSTUK TWEE: KRUISTOCHTEN (...)

III

2 Nu, het tweede millennium, heren, wordt niet gekenmerkt door het overheersend belang van de kerk, omdat vanaf 999 de naties van Europa zichzelf beschouwen als hoorders van het evangelie. Iedere man die in deze tweede duizend jaar in de westerse wereld uit een vrouw is geboren, heeft enige traditie over de kerk meegekregen. Hij is blootgesteld aan deze vier problemen: offer, communie, missie en herinnering.

Hij heeft bijvoorbeeld de Bijbel gelezen. Hij heeft de psalmen gezongen.

Hij heeft de sacramenten ontvangen.

En misschien heeft hij zijn kind naar de priesteropleiding gestuurd, of is hij zelf monnik geworden, of heeft hij iets gedaan op het gebied van missiewerk.

3 En het grootste teken hiervan - de leken reageren nu, heren - is het feit dat de eerste gebeurtenis in de geschiedenis van de tweede duizend jaar de kruistochten zijn. En het woord "kruistocht" betekent dat de leken reageren.

Eisenhower is dus het laatste lid van het tweede millennium van onze jaartelling, omdat hij een boek heeft geschreven, *Crusade in Europe*. En het eerste boek hierover werd geschreven in de 11^e eeuw, dat wil zeggen negenhonderd jaar geleden. En in die zin is Eisenhower, of u dat nu leuk vindt of niet, een man van de 11^e eeuw, omdat zijn sleutelwoord in die tijd werd bedacht, en het woord dat u gebruikt - dat is uw geboorterecht, uw geboorteakte.

4 De naties van Europa gaven in de kruistocht hun eerste antwoord.

Denk aan een geweldig oratorium in de muziek waarin de kerk eerst naar voren springt met haar psalmen, haar triomfliederen en haar lofprijzingen aan God; en dan beginnen de naties en proberen

R E S P O N D E O

ze een responsorium te formuleren, dat vergelijkbare, maar toch seculiere elementen van respons moet bevatten. Het woord "kruistocht" is het eerste van zulke woorden.

Dat is een geweldig verhaal: negenhonderd jaar kruistochten. (...)

HOOFDSTUK DRIE: REFORMATIE, VOORUITGANG

I (...)

3 Het tweede woord, heren, van seculiere aard, van dit tijdperk, is het woord "reformatie". Iedereen kan een hervormer zijn. Zelfs rooms-katholieken kunnen reformaties doorvoeren tegenwoordig

In de eerste duizend jaar konden ze dat niet. Er was niets te hervormen. Het woord 'reformatie', heren, betekent de ontdekking dat de kerk een seculiere kant heeft, die moet worden afgebroken.

Dat wil zeggen, de eerste duizend jaar, heren, kijken we naar de heiligheid van de kerk, naar de heiligen. In de tweede duizend jaar van het millennium worden we ons bewust van haar sterfelijkheid. (...)

II

3 De derde term die de kerk bij de leken heeft ingeprint, is het woord vooruitgang.

Jullie geloven er allemaal in. En het is onzin om te zeggen dat iemand er tot op zekere hoogte niet in gelooft. Het woord "vooruitgang" - we denken allemaal dat we, naast christenen te zijn, ook beschaafd, opgeleid, onderwezen, objectief, bekwaam, vooruitstrevend, modern kunnen worden, hoe je het ook wilt noemen.

Dat wil zeggen, het vreemde gebruik van het woord 'vooruitgang' is dat het lidmaatschap van de naties en de individuen binnen hun kerk niet voldoende is. Vooruitgang moet het lidmaatschap van de kerk overstijgen. (...)

III

1 De grootste ketterij van uw tijd is dat u de aanvankelijke christelijke situatie hebt losgekoppeld van de tweede vrucht ervan, deze vooruitgang in de beschaving.

U denkt vandaag de dag dat vooruitgang een seculiere term is, heren. Als u dat denkt, komt u nooit ergens.

Vooruitgang is de relatie tussen de kerk en de wereld. De kerk is ouder dan de staat, heb ik u gezegd. In het tweede millennium was het gebruikelijk om te zeggen: 'Hier is dit kind, gedoopt in de wieg. Nu wordt hij een uitvinder. Hij wordt een ontdekker. Hij wordt een ingenieur. Hij wordt een groot schilder.' (...)

R E S P O N D E O

3 Dit betekent dat vooruitgang in de westerse wereld, heren, betekent dat je aan je lidmaatschap van de kerk een verovering van de wereld toevoegt.

Als u dit niet begrijpt, begrijpt u de opmars van het Westen niet. En het staat niet in seculiere leerboeken, omdat de zogenaamde seculiere leerboeken de kerk niet mogen noemen.

Het staat in geen enkel religieus boek, omdat religieuze leerboeken geen melding mogen maken van de seculiere geschiedenis, de politieke geschiedenis.

Het is verschrikkelijk. Ze hebben een truc gevonden om je bedrieglijk je erfgoed af te pakken door deze twee verhalen van elkaar te scheiden.

4 Het is één verhaal, heren. De eerste duizend jaar zorgden ervoor dat iedereen in deze westerse wereld als christen zou beginnen. En de tweede duizend jaar bouwden instellingen op en predikten aan elke uit een vrouw geborene dat ze verder moesten gaan dan dat, dat ze de kerk moesten hervormen en dat ze Gods schepping, Gods wijde wereld, moesten ontdekken. (...)

HOOFDSTUK VIER: ADMISSIE (...)

II (...)

1 Heren, het maakt heel veel uit of u een goede of een slechte klerk bent op kantoor. En het maakt heel veel uit of u daarbij de Heer looft of niet. Alleen als u die twee dingen combineert, bent u een man. Anders bent u gewoon dom. (...)

3 Dus elke man die na de eerste kruistocht is geboren, heeft de kerk achter zich. Hij heeft voor zich de vooruitgang van een seculiere of creatieve tijd. Hij heeft de hele wereld als een veld voor zijn ontdekkingen. En hij heeft de natie als zijn thuis, niet de mensen met wie hij de communie neemt, maar de hele grote natie: Frankrijk of Engeland, waarvan hij denkt dat hij er innerlijk verbonden mee is.

4 In het tweede millennium geven de naties een antwoord. (...)

VIERENTWINTIGSTE LEZING: DE KENMERKEN VAN HET DERDE MILLENNIUM

EERSTE DEEL: INITIATIE ALS HET NIEUWE PROBLEEM (...)

HOOFDSTUK ÉÉN: NATIONALISME

I

1 Er is mij eigenlijk alleen deze eenvoudige vraag gesteld: wat ligt er nu voorbij onze eigen tijd?

En aangezien ik geloof dat we alleen het verleden kennen omdat we in de toekomst geloven, is het duidelijk, heren, dat het beeld dat ik voor u heb geschetst in deze hele cursus en vooral de vorige keer, alleen maar zin heeft omdat ik er vast van overtuigd ben dat ik met mijn gedachten heb geprobeerd u verder te brengen dan deze dialoog tussen de kerk en de naties.

RESPONDEO

2 Het is duidelijk dat het verhaal van het nationalisme ten einde is. Het verhaal van de vooruitgang is ten einde. Nu we straalvliegtuigen en de atoombom hebben, kunnen we misschien nog een betere koelkast en meer televisie uitvinden, maar dat is niet zo belangrijk meer. Het is een (bekend) principe. We weten dat we kunnen uitvinden.

In feite, heren, eindigt het tweede millennium van vooruitgang in een eeuw die we de vorige eeuw noemen, de 19e eeuw, waarin we het uitvinden zelf hebben uitgevonden.

Vroeger vonden mensen dingen uit. Maar vandaag hebben we uitgevonden hoe we moeten uitvinden. Dat is dus het non-plus-ultra van het uitvinden. We hebben een systeem uitgevonden waarmee dagelijks uitvindingen worden gedaan.

Dat is iets heel anders dan de toevallige uitvinding van het wiel in de oudheid. Wij vinden het uitvinden uit. (...)

IV

1 Wat ik op dit bord heb geschreven, heren, was dat alle mensen die in het tweede millennium leven, hebben gezegd: "Wij komen voort uit het christendom..." of "de christenheid", laten we het "de christenheid" noemen, "... en wij bevinden ons in een natie, binnen een natie, en we staan tegenover de wereld met onze ontdekkingen, en we veroveren de Noordpool, en Antarctica, en Klein-Amerika, en wat al niet meer, waar we ook gaan, of de stratosfeer of de straalvliegtuigen, en dat alles leidt tot eeuwigdurende vooruitgang."

2 Dat is in grote lijnen ook het Amerikaanse idee. Frankrijk is er alleen zo erg aan toe omdat dit vooruitgangsgeloof bij ons niet zo erg is als bij de Fransen. Niemand gelooft dat de rede in Washington zetelt. Maar de Fransen geloven echt dat die in Parijs zetelt.

3 Dus we komen hier hopelijk donderdag nog eens op terug. De situatie in Amerika is niet helemaal hetzelfde als die in Europa, omdat Amerika gelukkig geen natie is. Het is meer dan dat. Het is een wereld op zich.

De gemiddelde Europeaan, en zelfs de gemiddelde Irakees, Pakistaan, hindoe of Indochinees denkt op dit moment echter dat hij deel uitmaakt van een natie, en als hij 'wij' zegt, bedoelt hij altijd de Indochinezen, de Cambodjanen of wie dan ook die de Viet Minh of de Vietnamezen als hun natie beschouwen.

4 Deze baarmoeder van een mens, deze innerlijke ruimte van een mens is vandaag de dag niet de communie/gemeenschap, maar de natie. Zelfs de kerken in al deze landen zijn genationaliseerd. Het is zo dat wanneer de christenen in een natie samenkomen, ze het volkslied zingen.

Heb ik je al verteld over mijn ervaring hier? Dat ze dat precies ook hier deden, en daarmee hun christelijke identiteit tenietdeden ten gunste van hun nationale identiteit.

HOOFDSTUK TWEE: HET EINDE VAN HET TWEEDE MILLENNIUM HIER

I

RESPONDEO

1 Ga nu terug naar het andere Kruis van de Werkelijkheid, in de eerste duizend jaar, waar de herinnering aan de stichter de toegangkaart was. Zonder te erkennen dat Christus eerst kwam, geen christendom.

Toen zeiden we dat missie het doel was dat leidde tot de Kerk als geheel, over de hele wereld.

Toen omissie, één of andere vorm van opoffering, ascese, verzaking, en binnenin wat de katholieken de mis noemen en wat de protestanten de communie zouden noemen, binnenin.

2 Vergelijk nu deze twee kruisen. En je ziet in één oogopslag één ding: wat voortvloeit uit de admisie/erkenning dat Christus de grondlegger van ons geloof is leidt tot de Kerk in de eerste duizend jaar over de hele wereld, totdat ook de IJslanders worden toegelaten, en de admisie en de omissie accepteren, en verenigd zijn in de mis en nu hun eigen missionarissen uitzenden. Noorse volkeren stuurden hun missionarissen naar Rusland. De hele westerse wereld is op missie gegaan in de rest van de wereld.

Vergelijk dit, en je zult zien dat de kerk door die christelijke naties is geërfd als iets dat er gewoon is. De kerk maakt deel uit van de natuur van de westerse mens van vandaag. Je merkt dat het christendom is wat het lang geleden was. En wat je omringt: die puriteinen, of neem Kerstmis. Dat is er gewoon.

3 En als het er is, hebben we een reden om de kerk, die nog steeds 'lidmaatschap' of 'actie' betekent, te veranderen in christendom, als een feit, als een klimaat of beschaving. En naast het feit dat we allemaal tot het christendom behoren, of zoals we het vandaag de dag zelfs noemen, de beschaafde naties, wat een seculiere term is voor hetzelfde, zeggen we: 'Maar daarnaast moeten we betere mensen worden.

4 Dus we kunnen zeggen, heren, dat de wereld van het eerste millennium van één naar allen gaat, zodat allen één kunnen worden. Dat is de slogan van de kerk, duizend jaar lang, "dat allen één mogen worden".

U leeft zo, dat allen beter mogen worden. U spreekt altijd over een betere wereld, wat alleen zin heeft als niet ieder van ons zijn eigen betere wereld creëert, maar als we allemaal samen de wereld beter kunnen maken. Daarom moet u eerst één zijn in geest.

II

1 De wereld van het tweede millennium gaat dus uit van 'alle mensen zijn al één, allen zijn één' en nu 'allen kunnen beter worden'.

Daarom, heren, als we nu naar het derde millennium gaan, zal de voorwaarde voor wat voor derde millennium dan ook natuurlijk zijn dat we opnieuw het kruis van het tweede millennium in de rug hebben.(...)

RESPONDEO

3 Dit hele discours vandaag de dag over beschavingen die komen en gaan, heren, heeft precies deze reden: dat we proberen terug te kijken op beschaving als iets dat we hadden, als iets waar we zeker van kunnen zijn, om verder te gaan naar betere dingen. En we zullen zien dat beschaving net zo goed een doel kan zijn als een basis. En het probleem van het derde millennium is dan, heren, om het doel van het tweede millennium het startpunt van het derde millennium te maken.

4 Wat betekent dit, heren?

We moeten het einde omvormen tot het begin. Het einddoel tot de basis.

En aangezien dit eerder is gebeurd, dat de kerk voor progressieve seculiere naties werd wat ze hadden en waarop ze konden voortbouwen, de ontdekking van Amerika en de uitvinding van de auto, dus in dezelfde zin, nemen we vandaag de dag - stel ik voor - als vanzelfsprekend aan dat we kunnen uitvinden. Vooruitgang is er, niet om te blijven, maar om door te gaan. Maar wat maakt dat uit? (...)

HOOFDSTUK DRIE: ENTRÉE (...)

HOOFDSTUK VIER: NIET GEÏNTEGREERD, MAAR GEINITIEERD (...)

I (...)

1 We moeten echter eerst de kracht verwerven om überhaupt ingewijd te worden. De groep, welke groep, hoeveel groepen, dat is een vraag voor later. Maar het eerste is dat mensen, vanuit de koude wereld van Buenos Aires, New York, Cincinnati, en zelfs Chicago en Detroit, moeten leren om anderen en zichzelf in te wijden in warme groepen, waar mensen thuishoren. (...)

4 We zijn verloren als we dit niet kunnen. Niemand kan als mens leven op de hele planeet zonder gek te worden. (...)

IV (...)

1 Ik waarschuw u voor de term 'integratie'. Gebruik 'desintegratie' gerust, want we desintegreren, omdat we omringd zijn door dode vormen en dode materie. Maar in die hele slogan van vandaag over integratie geloof ik helemaal niet, want, heren, ingewijden, we zijn alleen geïntegreerd waar we met elkaar kunnen praten. En integratie is een te mechanisch, te naturalistisch, te technologisch concept. Integratie kan stom en doof zijn. En dat deugt niet. (...)

TWEDE DEEL: DE BEHOEFTE AAN KLEINE GROEPEN (...)

HOOFDSTUK ÉÉN: DANSEN NAAR VOLTOOIING (...)

II (...)

4 Daarom, jullie mee te nemen naar het derde millennium betekent dat we de geneesmiddelen moeten laten groeien waar ze geogst moeten worden, namelijk aan de boom van het altijdurende leven, van reproductie, van de totaliteit van de mens, en niet aan deze boom van meer machines om je kleine teen te onderzoeken.

R E S P O N D E O

Je kleine teen is in orde, maar je toebehoren aan iets is niet in orde. Je hoort nergens thuis, dus word je ziek.

III

1 Nu hebben we bijna het Kruis van de Werkelijkheid van het derde millennium voltooid. We kunnen het negatief of positief benoemen. Aan het begin van een periode is het voorzichtiger om te zeggen wat er niet bestaat. Dan belasten we de toekomst niet met de hypotheek van onze eigen vooroordelen en illusies.

Wat er nu ontbreekt, is initiatie. Het gebrek aan initiatie, het gebrek aan initiatief, het gebrek aan toegang en het gebrek aan verbondenheid wordt algemeen gevoeld.

Je bent je eigen zwaartepunt kwijtgeraakt. (...)

HOOFDSTUK TWEE: LEVENSVERZEKERING (...)

I (...)

4 Inwijding, heren, is het aannemen van die vorm van uzelf waartoe u alleen niet in staat was. U moet worden ingewijd in deze vorm die alleen vrienden, alleen liefde, alleen een andere groep, een nieuw land, een nieuwe partij, een nieuwe religie u kunnen bijbrengen. Hoe zegt u dat? Inwijding betekent dat iets wordt bijgebracht?

Nee, zo kunnen we het niet zeggen: dat men zichzelf eigenschappen heeft bijgebracht die men uit eigen wil niet kan voortbrengen. Is dat mogelijk in het Engels?

Ja. Dat men zichzelf iets heeft bijgebracht wat je natuur je niet kan geven. (...)

II (...)

3 Heren, dit is dan het nieuwe Kruis van de Werkelijkheid: de hele mens, door voortdurende initiatieriten, voortdurend gered van desintegratie, en voortdurend vooruitgedreven door technologische vooruitgang.

De technologische vooruitgang versnelt mijn tijd, omdat ze versnelt. Ik heb meer tijd, en dus meer reden om misdaden en dwaasheden te begaan.

Te veel tijd hebben is een vloek. En het is een vloek voor de meeste mensen vandaag de dag. (...)

III

3 Als je niet begrijpt dat wanneer het leven wordt versneld, wanneer tijdbesparende apparaten worden uitgevonden, en wanneer de ruimte wordt vergroot en de groep wordt vernietigd, dat je dan onmiddellijk kleine groepen moet opbouwen, in een langzaam tempo, en intieme huiselijkheid, gezelligheid - dan begrijp je het leven verkeerd.

R E S P O N D E O

Heren, u en ik hebben een thuis nodig. We hebben intimiteit nodig. We hebben kleine groepen nodig. We hebben een rustig tempo nodig. We hebben geduld nodig. En die twee dingen worden vandaag de dag absoluut - hoe zal ik het zeggen - belachelijk gemaakt, gewoon belachelijk gemaakt. (...)

HOOFDSTUK DRIE: KLEINE GROEPEN DIE NIEUW LEVEN INBLAZEN (...)

II

1 Daarom heb je weer een hechte groep nodig. Je hebt die hechte groep nodig voor de opvoeding van de jongeren. Je hebt die hechte groep nodig om de ouderen te beschermen. Want als ze ergens een beetje bij horen, voelen ze zich misschien veilig. Maar zolang de oude man van negentig afhankelijk is van de volgende verkiezingsuitslag en van de begrotingsplannen van de volgende president -- oei! (...)

III (...)

4 Dus heren, het initiatieprobleem is het stamprobleem. En we zijn terug bij het oorspronkelijke begin van het menselijk ras.

De groep van de stam gaf de mens deze intimiteit waarin hij volledig gekend was en waarin hij al zijn talenten kon ontplooiën. Hij kon danser zijn, en stamhoofd, en krijger, en tovenaars, en jager, en landbouwer, en echtgenoot, en zoon, en vader, ten volle.

IV

1 En het is geen toeval, heren, dat we vandaag geïnteresseerd zijn in antropologie, etnologie en prehistorie, want in deze uitgestrekte, moderne technologische wereld moet de grote samenleving worden aangevuld en opnieuw worden versterkt door kleine groepen.

Dat is, heren, de formule waarmee ik vandaag wil afsluiten.

Ons derde millennium moet een wereldwijde samenleving zijn die wordt vernieuwd door de meest intieme kleine groepen.

2 Dat is een paradox, maar als we dit niet kunnen oplossen, is er geen wereld waarin het goed zou zijn om te leven. Deze grote wereld die we aan het opbouwen zijn, moet dus nieuw leven worden ingeblazen door kleine groepen.

3 Dat is geen contradictio in terminis, maar het is het weer opnemen van de erfenis van het eerste millennium en van vóór onze jaartelling.

In het begin der tijden groeide de mens dus op dankzij de warmte van deze baarmoeder van zijn stam. En vandaag de dag, heren, moeten we in deze wereld kleine groepen opbouwen. En dan zullen we zeggen, heren, dat de "groep" van het derde millennium moet worden begrepen in het licht van de stam, van het prille begin van de geschiedenis.

RESPONDEO

4 Dat wil zeggen dat de toekomstige groepen kenmerken moeten hebben van inwijding, solidariteit, enthousiasme en opoffering, die deze groep in verband brengen met het begin van ons groepsleven op aarde, want het doel, heren, is niet, zoals ik al zei, alleen maar volledigheid. Het is niet totaliteit. Het is niet heelheid. Het is weer-opleving, want wat we te verliezen hebben is onze vitaliteit. En de stammen brachten mensen tot leven, enthousiasmeerden hen en vergoddelijkten hen zelfs.

En daarom stelden zij voor het hele derde millennium het ene probleem voorop waaraan al het andere zal worden afgemeten: is het nieuw leven ingeblazen? Is het champagne?

Ziet u, de campagne voor de toekomst is de campagne van champagne.*

(*Op basis van historische en literaire contexten verwijst de "Campagne van Champagne" (Frans: Campagne de Champagne) over het algemeen naar een specifieke militaire operatie tijdens de Franse Revolutionaire Oorlogen in 1792.)

Tabel: Jürgen

RESPONDEO

5. Op de website van Respondeo te vinden – Otto Kroesen

Sloterdijk en de geschiedenis van het Westen

De najaarsbijeenkomst van Respondeo op 8 november 2025 was gewijd aan het boek van Sloterdijk en diens beoordeling en opvatting van de westerse geschiedenis. Het is een opmerkelijke gebeurtenis dat hij een heel hoofdstuk aan Rosenstock-Huessy wijdt in zijn boek “Het continent zonder eigenschappen” en ook steeds in het boek weer op hem terugkomt.

Wij hebben dit in de ochtend besproken aan de hand van een aantal citaten van Sloterdijk, in de middag hebben wij middels een aantal citaten van de Rosenstock-Huessy daar een extra verdieping aan gegeven. De discussiestukken van toen staan nog de website: <https://www.rosenstock-huessy.nl/bijeenkomst-251108/>

Van hieruit kun je je weg vinden naar de verschillende discussiestukken van die dag.

De dochter en Antiope

De Eugen Rosenstock-Huessy Gesellschaft heeft in oktober haar jaarlijkse weekendbijeenkomst gehouden en het onderwerp werd bepaald door de emancipatie van de vrouw en de visie daarop van Rosenstock-Huessy. Ook in de tijd van Rosenstock-Huessy was dit een heet hangijzer in de maatschappelijke discussie. In de traditionele vrouwenrol werd het wereldbeeld van de vrouw en werden haar opvattingen bepaald door haar vader en later door haar echtgenoot. Nu definitief afstand genomen is van de huisproductie en ook de vrouw de arbeidsmarkt op gegaan is komt zij op een nieuwe manier tot spreken. De Eerste Wereldoorlog is het omslagpunt. Die laat zien en maakt voelbaar dat de man met zijn modelleren van de wereld aan het eind van zijn Latijn is. Hij is de zin voor tijd verloren en dat terwijl het gevoel voor afkomst en toekomst welhaast het specifieke zintuig is van de vrouw. Wat betekent dat voor de toekomst?

In de “Mitteilungen” is te vinden:

- Een uitleg van de tekst Antiope door Otto Kroesen
- “De Dochter” in het Derde Millennium – van de hand van Sven Bergmann (over de emancipatiegeschiedenis in de tijd van de Rosenstock-Huessy en hoe die ook in zijn werk doorklinkt)
- Het dochttertje van Jäirus en de bloedvloeiende vrouw – van de hand van Otto Kroesen
- Jan Zwart en psalm 146 – van de hand van Jan Kroesen

De “Mitteilungen” van de Gesellschaft zijn in hun geheel vertaald naar het Nederlands en opgenomen op de website. Ze zijn te vinden op: <https://www.respondeo.nl/erhg-2025-12-mededelingen/>

Ook de tekst van de Rosenstock-Huessy onder de titel Antiope zelf staat in het Nederlands online op de website van Respondeo: <https://www.rosenstock-huessy.nl/text-antiope-of-de-biniteit/>

Ook de tekst van Rosenstock-Huessy over de Dochter, uit het boek “Hochzeit des Krieges und der Revolution” uit 1919 staat in het Nederlands op de website: <https://www.rosenstock-huessy.nl/text-erh-de-dochter/>

R E S P O N D E O

Een reactie op dit stuk van Rosenstock-Huessy van de hand van Marlouk Alders:
<https://www.rosenstock-huessy.nl/ma-de-dochter/>

Een reactie op dit stuk van Rosenstock-Huessy van de hand van Wilmy Verhage:
<https://www.rosenstock-huessy.nl/wv-dochter-europa/>

Hoe lezen we de evangeliën

De laatste jaren en voor zover ik tijd vind maak ik studie van de boodschap, ik moet eigenlijk zeggen boodschappen, van de vier evangeliën in de visie van Rosenstock-Huessy. Nu heeft hij daar zelf een tekst van zo'n 100 bladzijden over geschreven die in een Nederlands boekje "De Vrucht der Lippen" voor iedereen beschikbaar is. Dus, daar hoef je geen jaren over te doen. Eigenlijk lees ik meer in de publicaties van vroegere en huidige nieuwtestamentici.

Er is onder nieuwtestamentische geleerden veel discussie en veel verschil van opvattingen over het geboorte-uur en de boodschap van de vier evangeliën. Van sommigen sluiten de opvattingen aan bij Rosenstock-Huessy's werk, vaak ook niet. Eigenlijk is dat vanzelfsprekend, want hij trekt zijn eigen spoor, en aangezien ook nieuwtestamentische wetenschappers dat in grote meerderheid doen zijn er veel sporen die niet bij elkaar passen. Ik probeer dus ook enigszins het brandhout van het groene loof te scheiden.

Wat ik gaandeweg steeds meer merk: de samenhang die Rosenstock-Huessy ziet tussen de vier cultuurstromen en de vier evangeliën die daarop reageren ga je beter begrijpen als je de evangeliën nauwkeuriger leest en dat is een belangrijke vrucht van het lezen van het werk van vele nieuwtestamentische geleerden. Soms leidt dat ook tot correcties en aanvullingen op de inzichten van Rosenstock-Huessy. Veel vaker nog voegt de visie van Rosenstock-Huessy een soort van derde dimensie toe. Veel nieuwtestamentische geleerden werken namelijk in het platte vlak, vaak letterlijk, in de vorm van de teksten die ze op papier of het scherm voor zich hebben. Dan gaat het niet meer over driedimensionale mensen die met ziel, hart en geest en kracht geleefd hebben en leven. Ik zet even op een rijtje wat ik tot nu toe zo bij elkaar geschreven heb, en wat op de website van Respondeo staat:

Mattheus en Lucas in tweespraak:
<https://www.rosenstock-huessy.nl/ok-mattheus-en-lucas-in-tweespraak/>

De vier evangeliën en de vrucht der lippen:
<https://www.rosenstock-huessy.nl/ok-de-vier-evangelien/>

Spreekkracht van de vrouw (ook deel van de mededelingen van december 2025, maar ook te lezen als deel van voortgaande studie, met name over enkele nieuwtestamentische verhalen):
<https://www.rosenstock-huessy.nl/ok-de-vier-evangelien/>

De evangeliën in context (verschijnt binnenkort in In de Waagschaal):
Een korte impressie van het boek van Geurt van Kooten "Echo's van het Goede Nieuws" in vergelijking met Rosenstock-Huessy's benadering van de evangeliën.
<https://www.respondeo.nl/ok-evangelien-in-context/>

R E S P O N D E O

6. Jaarverslag bestuur Respondeo over het jaar 2025 – 2026 – Jan Kroesen

Dit verslag laat zien waar het bestuur zich gedurende deze jaarcyclus mee bezig heeft gehouden en bevat een korte weergave van de vergaderingen die het bestuur heeft gehouden vanaf de voorjaarsbijeenkomst van 3 mei 2025.

Voor alle vergaderingen stelt Otto de agenda samen en schrijft ook de notulen ervan. Aangezien Jürgen, Otto en Jan Kr. Steeds met z'n drieën zijn is de sfeer altijd tamelijk informeel, maar houden we wel steeds de agenda in het oog.

Plaats waar dit alles plaatsvindt is Delft, de woonplaats van Otto. Natuurlijk moeten er zaken geregeld worden, moeten de financiën worden bijgehouden, locaties worden geregeld. Dat spreekt vanzelf. Maar het is ook zo dat het bestuur niet alleen een regulerend orgaan is, maar ook trekken van een studiegroepje vertoont. Zo komen bij het bepalen van te bespreken thema's ook vaak boeken voorbij die we, niet alleen met het oog op Respondeo bijeenkomsten hebben gelezen, maar ook gewoon uit eigen belangstelling. En meestal/vaak is het zo dat dit een prachtige kruisbestuiving oplevert.

28 juni 2025 Bestuursvergadering.

Deze behelst vooral een terugblik op de bijeenkomst van 3 mei 2025 en een vooruitblik naar de najaarsbijeenkomst van ditzelfde jaar.

Terugblik op 3 mei 2025, waarop 'Nietzsche en de belichaming van de waarheid' als onderwerp is besproken. Een paar opmerkingen nog.

Nietzsche leefde tussen de tijden. De tijd voor hem en de tijd na hem. Hij was unzeitgemäss, paste niet in zijn eigen tijd bij zijn tijdgenoten en hij wist dat. Daarin stemde hij overeen met wie hij bewonderde en bestreed: Jezus. En natuurlijk het Christendom (opium voor het volk). En dan daartegenover Nietzsche als de Anti-christ. Dat spanningsveld belichaamde hij en hij ging er uiteindelijk aan ten onder, aldus Rosenstock-Huessy.

Belichaming is niet opgesloten-zijn in je eigen heden, maar is ook deel uitmaken van een tijd na jou en voor jou. Dat plaatst het heden dat je leeft onder de spanning tussen toekomst en verleden.

We zijn blij met deze en dergelijke uitkomsten die hier ook weer niet uitputtend beschreven zijn.

Voor wie nog eens weer wil ophalen wat zoal aan de orde was, zij hier verwezen naar het verslag dat Rudolf Kooiman erover schreef. (<https://www.respondeo.nl/rk-aantekeningen-rosenstock-en-nietzsche2/>)

Vooruitblik najaarsbijeenkomst.

Er zijn verschillende opties die zich lenen voor bespreking. De optie om het boek van Sloterdijk te bespreken springt in het oog: Der Kontinent ohne Eigenschaften, waarin een hoofdstuk gewijd is aan de Russische Revolutie werd in de voorjaarsbijeenkomst ook al genoemd. Voor dit boek bleek al belangstelling te bestaan bij de aanwezigen.

We onderzoeken de verschillende mogelijkheden nader en gaan ons in ieder geval oriënteren op het boek van Sloterdijk.

Via 'Teams' zullen we verder vergaderen en besluiten over deze verkenningen.

Wat de ledenadministratie aangaat kregen we het verzoek dat één van onze leden, Anneke van Ojen in verband met gezondheidsproblemen graag uitgeschreven wil worden van de mailinglijst.

R E S P O N D E O

10-09-2025 via bestuursvergadering teams

Het blijkt dat het onderwerp ten aanzien van Sloterdijk de voorkeur heeft boven andere opties. We hebben ook al inhoudelijk gekeken naar hoe Sloterdijk in zijn nieuwste boek schrijft over Rosenstock en dat het ook wel een uitdaging is om dat aan te pakken. We zouden Hans Wildschut, de vertaler van het boek van Sloterdijk, kunnen uitnodigen.

Otto neemt de voorbereiding en leiding van de najaarsbijeenkomst op zich.

Voor Otto bleek dit in de verdere uitwerking te leiden tot het schrijven van meerdere artikelen.

Daarin grijpt hij onder andere terug op de verschillende edities van “Die Europäischen Revolutionen” van Eugen Rosenstock. Daarin peilt hij wat de wereldrevolutie betekent afgezet tegen de Russische Revolutie. Daarmee blijkt hij uiteindelijk veel meer te doen dan de afspraken die we in deze elektronische vergadering maken.

Vanwege het belang van beide opstellen neem ik de links op in dit jaarverslag.

Een ander artikel van zijn hand behelzen aantekeningen uit en naar aanleiding van Sloterdijks boek, Het continent zonder eigenschappen. Beide artikelen staan op de website.

1. Russische revolutie en wereldrevolutie, oftewel: waaruit bestaat eigenlijk wereldrevolutie?
<<https://www.respondeo.nl/ok-erh-wereldrevolutie/>>
2. Aantekeningen en commentaar bij Sloterdijk: Het continent zonder eigenschappen
<<https://www.respondeo.nl/ok-aantekeningen-sloterdijk-continent/>>.

08-11-2025 Najaarsbijeenkomst Respondeo.

Dit was een goed bezochte bijeenkomst, waar ook Hans Wildschut als vertaler aanwezig is. Hij is de vertaler van het boek van Sloterdijk (Der Kontinent ohne Eigenschaften). Er vindt een gedachtewisseling plaats over de waardering van Sloterdijk voor het werk van Rosenstock en voor de beschrijving van de Russische Revolutie in zijn boek ‘Der Kontinent...’. Sloterdijk beschrijft hierin een aantal kritische noten bij zijn waardering van de Russische Revolutie. Bijvoorbeeld dat Rosenstock-Huessy koste wat het kost de Russische Revolutie deel wilde laten uitmaken van een heilsgeschiedenis, die hij min of meer liet beginnen bij de Investituurstrijd. Heel de Russische Revolutie wordt door hem geperst in de mal van het kruis der werkelijkheid dat die heilsgeschiedenis als van binnenuit voortstuwt van revolutie naar revolutie. Daarbij houdt hij (ERH) nauwelijks rekening met de wreedheden van het Stalin regime in Rusland. Wildschut geeft, in deze bijeenkomst als vertaler, daarbij toch de verrassende opmerking dat Sloterdijk bij deze kritische opmerkingen juist (ook) een positief perspectief ziet, namelijk dat Europa meer potentie in zich draagt dan waarvan het zichzelf bewust is.

De bespreking leverde duidelijk leerpunten op over Europa, haar plaats in de wereld en de imperatief waaronder zij staat.

17-01-2026 Bestuursvergadering.

Met tevredenheid blikken we terug op de najaarsbijeenkomst. De bijdrage van Hans Wildschut werd als zeer waardevol ervaren. Er lag veel ter tafel dat besproken is, maar ook nog veel dat gelet op de tijd niet aan de orde kon komen. Veel potentie nog dus ook in dit opzicht.

Verder is kort aan de orde dat de besturen van Respondeo en van de Eugen Rosenstock-Huessy Gesellschaft inmiddels een duidelijke overlap hebben. Het gehele Nederlandse bestuur maakt nu ook deel uit van het bestuur van de Duitse Gesellschaft. Het zal enige coördinatie vergen om één en ander goed uiteen te houden en te verbinden waar het kan. Dat gebeurt al waar artikelen in beide talen beschikbaar komen. Alles dubbel doen kan echter niet en moet ook niet.

RESPONDEO

Als thema voor de voorjaarsbijeenkomst op 9 mei wordt gekozen voor opnieuw 'Europa en haar geschiedenis'. Aansluiting wordt gezocht bij de actuele ontwikkelingen in Amerika en de gevolgen daarvan voor Europa, gezien vanuit de perspectieven van Rosenstock. Teksten uit Universal History van 1954 kunnen daar goede diensten bij bewijzen. We gaan die tekst ter hand nemen en spreken af dat we 3 februari daar via teams over verder praten en bepalen hoe we dit onderwerp in willen brengen in de voorjaarsbijeenkomst.

03-02-2026 bestuursvergadering via teams.

In de avond treffen we elkaar voor het beeldscherm. Er ontstaat een geanimeerde discussie over de inhoudelijke kant van het thema, dat grofweg te benoemen als de Wereld en Europa. Hoe ziet het kruis der werkelijkheid eruit in de verschillende perioden (millennia) die Rosenstock beschrijft in zijn collegereeks **Universal History** van 1954.

Deze vergadering krijgt een vervolg in geschrijf en het uitwisselen van argumenten over en weer. Interpretatie verschillen over hoe het kruis der werkelijkheid te zien in de verschillende millennia die Rosenstock hier beschrijft, spelen daarin een belangrijke rol. Dit vormt dan ook een belangrijke lijn in deze tekst van Rosenstock-Huessy.

Aan het eind van dit proces ligt er een tekst die we kunnen behandelen in de voorjaarsbijeenkomst. Jürgen neemt de leiding ervan op zich.

Verder worden afspraken gemaakt over de inhoud van de Nieuwsbrief, het jaarverslag, de financiën enzovoorts.

Klein in Memoriam.

Aan het eind van deze jaarcyclus van Respondeo, wil het bestuur even stilstaan bij het overlijden van een tweetal leden namelijk Jaap van Slageren en Agnes Lieverse-Opdam. Zowel Jaap van Slageren en Agnes Lieverse waren trouwe deelnemers aan onze bijeenkomsten gedurende vele jaren.

Onze gedachten zijn dan natuurlijk bij hun nabestaanden. Wij wensen hen kracht en liefde.

Jan Kroesen

11 maart 2026

RESPONDEO

7. Financieel verslag

Jaarrekening 2025 Vereniging Respondeo Leeuweriklaan 3 2623 RB Delft KvK: 30175837
Triodosbank, rekening nr. 19.84.20.757 ten name van Vereniging Respondeo. Penningmeester:
Jürgen Müller

Overzicht

inkomsten

boekbestelling	€ 28,00
bijeenkomst	€ 197,50
contributie	€ 457,50
totaal	€ 683,00

banksaldo

Beginsaldo	01/01/2025	-€ 2.796,85
Eindsaldo	31/12/2025	€ 2.744,26
		-€ 52,59

saldo

inkomsten	€ 683,00
uitgaven	-€ 735,59
	-€ 52,59

uitgaven

bijeenkomst	€ 463,50
Internet	€ 97,20
rekening	€ 174,89
totaal	€ 735,59